

Punkty specjalistyczne – informator

1. Dlaczego Ministerstwo Sprawiedliwości uruchomiło program dyżurów specjalistycznych?

Program punktów specjalistycznych ma charakter ogólnopolski. Jego ideą jest zaoferowanie beneficjentom pomocy nie tylko prawników i doradców obywatelskich w ich powiatach, ale również możliwość korzystania ze specjalistów działających na terenie całego kraju. Obecnie występują ku temu sprzyjające warunki. Większość punktów pomocy funkcjonuje bowiem obecnie zarówno w trybie stacjonarnym, jak i zdalnym. Planowane jest utrzymanie tego rozwiązania również po zakończeniu epidemii. Ministerstwo Sprawiedliwości rekomenduje by wykonawcy pomocy przebywali na swoich dyżurach w punktach, z kolei beneficjenci pomocy powinni mieć wybór skorzystania z porady stacjonarnie lub zdalnie. Możliwe jest takie usprawnienie systemu, aby beneficjent pomocy mógł skorzystać nie tylko z oferty stacjonarnej w swoim powiecie, ale również miał dostęp do oferty zdalnej specjalistów z punktów na terenie całego kraju. Dlatego Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzi obecnie program tworzenia punktów specjalistycznych. Jego celem jest koordynacja działań powiatów i stworzenie narzędzi umożliwiających pełny dostęp do dyżurów specjalistycznych, bez jakiegokolwiek rejonizacji.

Obecna rzeczywistość stawia wyzwania obywatelom, sprawiające problemy, którym niekoniecznie zawsze muszą sprostać wykonawcy pomocy dysponujący wiedzą i doświadczeniem o charakterze ogólnym. Część problemów jest tego rodzaju, że wymaga pomocy osób specjalizujących się w danej dziedzinie. Większość prawników i doradców obywatelskich ze względu na swoje doświadczenie życiowe już obecnie posiada w niektórych dziedzinach kwalifikacje specjalistyczne, a inni są w trakcie takiej specjalizacji. Inicjatywa ta pozwoli lepiej wykorzystać doświadczenie i umiejętności specjalistów, którymi dysponują organizacje, jak i zgłoszonych przez samorządy zawodowe – zarówno prawników, jak również doradców obywatelskich.

Wyodrębnienie specjalistów w poszczególnych dziedzinach pozwoli na dalsze pogłębianie ich wiedzy zgodnie ze wspólnymi zainteresowaniami w formie szkoleń, konferencji itp.

2. Jaka jest podstawa prawna tworzenia dyżurów specjalistycznych?

Podstawę prawną stanowi art. 8 ust. 9 ustawy z 15 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 945, dalej - „ustawa”). Stosownie do jego treści wszystkie lub wybrane dyżury w punkcie mogą posiadać określoną specjalizację. Specjalizację dyżuru określa się w szczególności poprzez wskazanie dziedziny prawa lub problematyki nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego udzielanych podczas dyżuru, albo poprzez wskazanie grupy osób uprawnionych, do której w szczególności adresuje się nieodpłatną pomoc udzielaną podczas dyżuru.

3. Czy tworzenie punktów specjalistycznych jest obowiązkowe?

Określenie specjalizacji dyżuru ma charakter dobrowolny. Swoją wolę w tym zakresie powinien zadeklarować zarówno wykonawca pomocy (adwokat, radca prawny, organizacja pozarządowa, doradca obywatelski), jak również podmiot realizujący zadanie czyli powiat.

4. Jak funkcjonuje dyżur specjalistyczny?

Dyżury specjalistyczne nie są przewidziane jako dodatkowe punkty pomocy, lecz jako wybrane dyżury w ramach już funkcjonujących punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Utworzenie dyżuru specjalistycznego nie zakłada ograniczenia pomocy w ramach tego dyżuru do oferty specjalistycznej. Osoby uprawnione do uzyskania pomocy mogą się zapisać na dyżur na dotychczasowych zasadach, z każdym swoim problemem, a nie tylko w ramach wyodrębnionej dziedziny.

5. Kiedy można utworzyć punkt specjalistyczny?

Z przepisów ustawy nie wynika czas dokonania porozumienia określającego specjalizację. Dopuszczalne jest zatem zarówno uwzględnienie tego zagadnienia w umowie dotyczącej świadczenia nieodpłatnej pomocy, jak również poza główną umową, w formie dodatkowego porozumienia. Propozycja utworzenia specjalizacji punktu może pojawić się już na etapie konkursu, składania oferty, ale nie ma przeszkód do tego, aby tą kwestię uregulować po rozstrzygnięciu konkursu, po wskazaniu prawników (wykonawców pomocy) przez

samorząd zawodowy, po zawarciu umowy z wykonawcą, a nawet w trakcie jej obowiązywania i wykonywania.

6. Jakich formalności należy dopełnić tworząc punkt specjalistyczny?

Ustawa nie narzuca formy porozumienia określającego specjalizację. Swoją wolę wykonawca i powiat mogą wyrazić w umowie o świadczenie pomocy, w dodatkowym pisemnym porozumieniu lub w formie ustnej.

Informacja o specjalizacji może zostać przekazana lokalnej społeczności w dowolny sposób – strona internetowa powiatu, ulotki, tablica informacyjna itp. Porozumienie może określać na początku prowadzenie porad specjalizowanych na jeden, wybrany dzień w tygodniu. W miarę potrzeb i zainteresowania można zakres czasowy poszerzyć.

Po określeniu specjalizacji dyżuru możliwe będzie wprowadzenie tej informacji do systemu teleinformatycznego do obsługi nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji. Określenie może nastąpić poprzez wskazanie dziedziny prawa lub problematyki pomocy prawnej świadczonej podczas dyżuru. Tego rodzaju dane należy traktować jako informację, która będzie przetwarzana przez system i publikowana na ogólnopolskiej stronie do zapisów publicznych na porady np.ms.gov.pl. Informacja ta ma stanowić dodatkowa podstawę decyzji przy wyborze rodzaju i terminu porady.

7. Kto powinien wyjść z inicjatywą utworzenia punktu?

Punktem wyjścia dla określenia specjalizacji nie może pozostawać wyłącznie wola powiatu. Ważne jest by w pierwszej kolejności ustalić jakimi specjalistami pozostają wykonawcy pomocy realizujący zadanie w danym powiecie, jaką specjalizację są w stanie zaoferować. Jeśli powiat będzie zainteresowany taką ofertą, to może wyrazić na nią zgodę.

Narzucenie przez powiat specjalizacji dyżuru bez uprzedniego zorientowania się w zakresie umiejętności i doświadczenia wykonawców może nie pozwolić na osiągnięcie zamierzonego celu. Może okazać się bowiem, że w danym powiecie nie ujawni się żaden specjalista w oczekiwanej dziedzinie. W efekcie utworzony zostanie dyżur specjalistyczny bez oczekiwanego specjalisty.

8. Jak określić specjalizację dyżuru?

Cenna jest każda inicjatywa zaangażowania się w projekt. Dowolne jest również zaproponowanie samej specjalizacji poprzez określenie w sposób bardziej lub mniej

szczegółowy dziedziny prawa lub problematyki, grupy docelowej beneficjentów pomocy jak również zakresu czasowego specjalizacji (całość czy część dyżurów). Szczególnie istotne jest dla Ministerstwa Sprawiedliwości natomiast zidentyfikowanie i pozyskanie do współpracy, a następnie zaoferowanie osobom uprawnionym specjalistów w dziedzinach aktualnie niezwykle istotnych dla życia społecznego. Należą do nich m.in. pomoc rodzinom wychowującym dzieci z niepełnosprawnością, pomoc ofiarom przemocy wobec kobiet, dzieci.

9. Jaka jest rola i oczekiwania Ministerstwa Sprawiedliwości w programie?

Ministerstwo Sprawiedliwości jest zainteresowane pozyskaniem informacji o wszystkich ustalonych dyżurach specjalistycznych. Posłużą one do stworzenia bazy oferty specjalistycznej systemu nieodpłatnej pomocy. Zgłoszenia mogą być kierowane na adres mailowy osoby odpowiedzialnej za projekt w Departamencie Strategii i Funduszy Europejskich: Marcin Noskowski (nr tel. 538623553, Marcin.Noskowski@ms.gov.pl) lub dowolny adres Wydziału Nieodpłatnej Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego. Rozpoczęcie oferowania usług punktów specjalistycznych zaplanowane zostało na dzień 1 stycznia 2022 roku. Dlatego zalecane jest przekazanie powyższych informacji do dnia 24 grudnia 2021 roku. Dane przekazywane w późniejszym terminie w miarę możliwości będą uwzględniane w aktualizowanej bazie.

Zapisy na nieodpłatne porady odbywają się na szczeblu powiatów oraz na szczeblu centralnym. Służy do tego strona do zapisów powiązana z systemem teleinformatycznym nieodpłatnej pomocy znajdująca się pod adresem <https://np.ms.gov.pl/zapisy>. Wyszukiwanie oczekiwanego terminu i miejsca wizyty następuje obecnie poprzez wskazanie kolejno województwa, powiatu, punktu i terminu. Planowane jest uruchomienie wyszukiwarki terminów wizyt z użyciem filtrów dyżurów specjalistycznych. W ten dodatkowy sposób pomoc ustalonych w bazie danych specjalistów zostanie zaoferowana wszystkim osobom uprawnionym do uzyskania pomocy na terenie kraju i za granicą.